

1957
Yılında

24
APARTMAN DAİRESİ

5
Kİ KATLI BAHÇELİ EV

4
YAZLIK DİNLENME EVİ

1
MİLYON Para ikramiyesi

TÜRKİYE BANKASI
paranızın... istikbalinizin emniyeti

İLLER BANKASI

Sermayesi :
300.000.000 T.L.

Vilâyet Hususî İdareleri,
Belediyeler ve Köyle-
rin Harita İmâr ve
plânlarıyla Su, E-
lektrik, Yapı,
Proje, İnşa
ve Tesis-
leri, Banka
ve Kredi Mua-
mele ve Hizmet-
leri En Müsait Şart-
larla yapılır ve Yan-
gın, Kazâ, Trafik, Nak-
liyat ve Her Türü Si-
gorta Muameleleri
İfa Edilir. Emni-
yet, Sür'at ve
Kolaylık
Sağlanır.

1957
Yılında

Milyon
LİRA
20
EV
VE
APARTMAN
DAİRESİ

HER 150 LIRAYA BİR KURŞ
NUMARASI VERİLİR.

AKBANK

Misafirlerinizi

YURDUN EN SEÇME TÛTÛNLERİLE HARMAN
EDİLMİŞ SİGARALARIMIZ VE
NEFİS

LİKÖRLERİMİZLE
AĞIRLAYINIZ

KOKTEYLERİNİZDE S E K VERMUDU
DENEYİNİZ

inhisarlar

80

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Mayıs 1957

İÇİNDEKİLER:

ROCK'N ROLL VE YUNUS EMRE	Ahmet Kutsi TECEB
ELMALI'DA ZEKİR OYUNUNUN CEZALARI	Hüsnü YILDIZ
AŞIK ŞIRAZI	Mehmet Halit BAYRI
UŞAK'TAN DERLENEN TÜRKÜLER	Ali TUNÇ
KONYA'DA DERİCİLİK	Mehmet ÖNDER
KİRŞEHİR VE DOLAYLARINDA ATASÖZLERİ (II)	Semsi YASTIMAN
BU DERGİ NASIL ÇIKAR?	Cahit ÖZTELLİ
ULUDAĞ'IN GERİSİ	Mehmet ÇALIM
HARPÜT DESTANI (Şiir)	Vahap GÜBAY
KARACA AHMEDLER HAKKINDA İNCELEMELER, DÜŞÜNCELER	Naci KUM
TÜRKÜLERİN DOĞUŞ HİKÂYESİ: EMİNEM TÜRKÜSÜ	Mustafa UZ
KANDIRA'DA ÇOCUKLARDAN DERLENEN DEMET	Muzaffer UYGUNER
VIII. TÜRK DİL KURULTAYI	

Sayı: 94

Kuruş 25

81

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

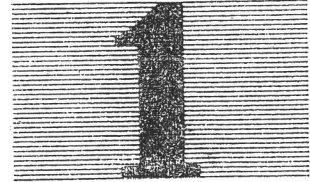
APARTMAN DAİRESİ

İKİ KATLI BAHÇELİ EV

YAZLIK DİNLENME EVİ

MİLYON Para ikramiyesi

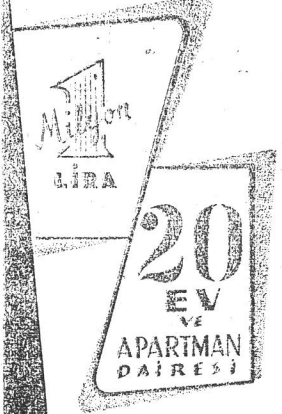

İLLER BANKASI

Sermayesi :
300.000.000 TL.

Vilâyet Hususî İdareleri,
Belediyeler ve Köyle-
rin Harita İmâr ve
plânlarıyla Su, E-
lektrik, Yapı,
Proje, İnşa
ve Tesis-
leri, Banka
ve Kredi Mua-
mele ve Hizmet-
leri En Müsait Şart-
larla yapılır ve Yan-
gın, Kazâ, Trafik, Nak-
liyat ve Her Türü Si-
gorta Muameleleri
İfa Edilir. Emni-
yet, Sür'at ve
Kolaylık
Sağlanır.

1957 yılında

HER 150 LIRAYA BİR KURU
NUMARASI VERİLİR.

AKBANK

Misafirlerinizi

YURDUN EN SEÇME TÛTÜNLERİLE HARMAN
EDİLMİŞ SİGARALARIMIZ VE
NEFİS

LİKÖRLERİMİZLE
AĞIRLAYINIZ

KOKTEYLERİNİZDE S E K VERMUDU
DENEYİNİZ

İnhisarlar

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Mayıs 1957

İÇİNDEKİLER:

ROCK'N ROLL VE YUNUS EMRE	Ahmet Kutsî TECEB
ELMALI'DA ZEKİR OYUNUNUN CEZALARI	Hüsnâ YILDIZ
AŞIK SİRAZİ	Mehmet Halit BAYBI
UŞAK'TAN DERLENEN TÜRKÜLER	Ali TUNÇ
KONYA'DA DERİCİLİK	Mehmet ÖNDER
KIRŞEHİR VE DOLAYLARINDA ATASÖZLERİ (II)	Semsi YASTIMAN
BU DERGİ NASIL ÇIKAR?	Cahit ÖZTELLİ
ULUDAĞ'IN GERİSİ	Mehmet ÇALIN
HARPÜT DESTANI (SH)	Vahap GÜBAY
KARACA AHMEDLER HAKKINDA İNCELEMELER, DÜŞÜNCELER	Naci KUM
TÜRKÜLERİN DOĞUŞ HİKÂYESİ: EMİNEM TÜRKÜSÜ	Mustafa UZ
KANDIRA'DA ÇOCUKLARDAN DERLENEN DEMET	Mezaffer UYGUNER
VIII. TÜRK DİL KURULTAYI	

Sayı: 94

Kuruş 25

Apartman Daireleri

Zengin Para İkramiyeleri

YÜNLÜ - PAMUKLU SATIŞLARIMIZDA **Yüzde 10 Tenzilât**

SÜMERBANK

TÜRKİYE KREDİ
BANKASI A.O.

Her Zaman Emrinizdedir

Senelik abonesi
300, altı aylık
abonesi 150
kurustur.
Yurd dışı senelik
abone 2 dolardır.
Adres : Yeşildirek, Sultanmektebi Sokak, No. 17, İstanbul

**TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARI**

Adres deęřtirmeler
hiçbir şart ve ücrete
tâbi deęřlidir.
Basılmıyan yazılar
ta'rip vukuunda
kaldırılabilir.

CİLTLERİMİZ

Kalmamış olan I. sayımız
yeniden hazırlanmış ve tüke-
nen I., II. ve III ciltlerimizi
bu suretle yeniden hazırlamak
imkânı hâsıl olmuştur.

I., II. ve III ciltlerimiz
Mayıs başında satışa arz edile-
cektir.

Perdemizin dilber
ve genç sanatkârı

*Ayten
Çankaya*

"Puro Tuvalet Sabunu
sayesinde
temizlik yolu ile
GÜZELLİĞE
erişirsiniz,"
diyor!

Pürüzsüz, taze cildine bütün
hayranlarının gıpta ettiği dil-
ber sanatkâr güzellik ve eazi-
besinin sırrını açıklıyor. Ne-
den siz de bundan istifade etmi-
yesiniz... Banyo ve lavabonuzda
Puro Tuvalet Sabunu kullanınız: Puro
Tuvalet Sabunu, tahayyül ettiğiniz o berrak
ve taze teni, sihirli güzelliği temin edecektir.

**BOL
KÖPÜKLÜ
NEFİS
KOKULU**

PURO

100 de 100
saftır.

ÖMÜR BOYUNCA GELİR

MESKEN KREDİSİ

PARA İKRAMİYELERİ

VAKIFLAR BANKASI

MEK 100 LIRAYA BİR KUPA NUMARASI

TÜRKİYE EKİMLER BANKASI

İkramiyeli grup mevduatı

0% 25
mutlak isabet!

- Ömür boyunca aylık irat
- 30.000 liraya kadar iş sermayesi
- Yatırılan paranın **3 MISLI** para ikramiyesi
- 200.000 liralık para ikramiyesi
- Ayrıca umumi keşidelere iştirak hakkı

İKRAMİYELİ GRUP MEVDUATI

Bir istikbal temin eder.

TÜRK TİCARET BANKASI

T. C. ZİRAAT BANKASI

VADELİ, VADESİZ TASARRUF HESAPLARI
1937 YILI İKRAMIYE PLANI TUTARI

ŞİMDİLİK

2.000.000 Liradır.

BU ZENGİN PLANDA

GAYRİMENKULLER, DOLGUN PARA İKRAMİYELERİ,
EŞYA, TRAKTÖRLER, ZİRAAT ALETLERİ
BULUNMAKTADIR.

1 Temmuz 1937

Devlet Nü

TÜRK FOLKLOR ARASTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949
AYDA BİR DEFA İSTANBULDA ÇIKAR, HALKEİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

No: 94

MAYIS 1957

YIL: 8 — CİLT: 4

Rock'n Roll ve Yunus Emre

Yazan: Ahmet Kutsi TECER

YAZIMIN başlığındaki iki isimden biri son moda bir dans salgınının adı, öbürü onüçüncü yüzyıl Anadolusunun ve belki bütün zamanların büyük bir şairinin adı. Bunların nasıl olup da kaleminde böyle yan yana geldiklerine ben bile şaşmam yeridir.

Bu iki isim arasında hiçbir yönden en ufak bir münasebet olmamakla beraber bunların yan yana gelmesindeki tesadüfü anlattığım zaman bir kere daha «hayat mantığı»nın «fikir mantığı»ndan bambaşka bir şey olduğunu görmüş olacağız.

Geçenlerde Ankaradan İstanbula gelirken trende bir tanıdıkla karşılaştım. Eskişehirden biniyordu. Bir edebiyat öğretmeni, dergilerde çıkan bazı güzel yazıların altında imzası bulunan bir genç olduğu için bu tesadüften faydalanarak kendisinden Eskişehirde kurulduğunu gazetelerden haber aldığım Yunus Emre Derneği hakkında bilgi rica ettim. Bu Osman Turgut Pamirli'dir. Eksik olmasın. bana etraflı bilgi verdi. Geçen kış bir Yunus Emre Gececi yapmak istemişler, yapmışlar da. İşte bu gecenin hazırlığıyla uğraşıldığı bir sırada Eskişehir bölgesi için de, günden güne gelişen yeni Eskişehir için de mânevî bir değer hazinesi olan Yunus Emre'yi ne kadar ihmal ettiklerini görmüşler. Böyle sohbetler esnasında biri çıkıp: «Arkadaşlar, demiş, burnumu zun dibindeki Ankarada Rock'n Roll Derneği kurarlarsa da biz bir Yunus Emremuz için dernek kuramaz mıyız?» ve bu teklif hep birden

heyecanla karşılanmış. Kırk, ellî imza ile dernek kurmak için Valiliğe başvurmuşlar. İçlerinde şairler, öğretmenler olduğu gibi memleketlerinin şerefi nâmına Yunus Emrenin adı etrafında toplanan tüccar, sanayici, serbest meslek sahipleri de var. Şimdi bu kurucuların yakında ilk kongreleri yapılacak. Bir yönetim kurulu seçecekler ve dernek faaliyete koyulacak.

Ben bu haberi ilkin gazetelerde gördüğüm zaman derneğin sırf Yunus Emre'ye bir mezar yaptırmak amacıyla kurulduğu zannına varmıştım. Yanılmışım. Dernek her sene bir Yunus Emre Haftası tertibleyecek, bu haftanın Eskişehir bölgesinin turistik vasıfları bakımından en elverişli bir mevsimde olmasını araştıracak. Bütün Yunus Emre hayranları, bütün sanat ve kültür adamları, şairler, edebiyatçılar ve basın, Eskişehire davet olunacak. Bu bir hafta zarfında en selâhiyetli ağızlardan Yunus Emre'ye aid konferanslar dinlenecek. Şiir toplantıları yapılacak. Yunus dair eserler bastırılacak. Bir yıl içinde Yunus Emre'ye aid yazıların en iyilerine mükâfatlar verilecek. Her yıl bir Yunus Emre yılığı çıkarılacak. Yunus Emre Haftası zarfında şairin doğduğu, yaşadığı, öldüğü yerleri içine alan ve Eskişehirin tabii, tarihi güzelliklerini de tanıttırabilecek olan geziler tertiblenecek. Bu hafta içinde musiki programları, belki de resim, heykel gibi diğer sanat gösterileri hazırlanacak. Şüphesiz derneğin bütün faaliyeti bu bir tek

haftaya bağlı kalmayacaktır. Bu hafta, derneğin bir yıllık çalışmalarını ortaya koymaya vesile olacak fakat derneğin çalışmaları bütün yıl devam edecektir. Yunus Emre konusu ile ilgili bilgiler, bilim kurumları ve basınla devamlı münasebette bulunmak, araştırmalara mümkün olan yardımları sağlamak, mükâfat işlerini yürütmek, ayrıca idari mahiyetteki çalışmalar, meselâ para bulmak için yapılacak gayretler, her halde epey bir yekûn tutacak olan muhabere işleri (ki ihmale gelmez) ve benzerleri, aralıksız yapılacak işlerdendir.

Var olsun uyanık gayretli Eskişehirli. Kurdukları dernek de bundan böyle Yunus Emrenin adı ile birlikte yaşasın. Memleketlerini ve millî külfetlerini seven ve ona hizmet etmeyi bilen bugünkü müteşebbis neslin torunlarının torunları da aynı ruhla hareket ederler inşallah.

Ben kendi hesabıma şimdiden gelecek ilk Yunus Emre haftasını sabırsızlıkla bekliyorum. Birkaç sene üstüste birer haftalık ziyaretlerle bu bölgenin bütün hususiyetlerini tanımaya ve daha çok sevmeye imkân bulacağım. Bu bölge eski Anadolu büyük Tanrıçası Kubala'nın Toprak Ana'nın en ünlü bir tapınağının bulunduğu bir bölgedir. İsadan iki yüz dört yıl önce Romadan Anadoluya gelen resmî bir heyet buradan Toprak Ananın kutsal varlığını temsil eden bir göktaşını büyük törenlerle İtalyaya götürdü. Anibal ordularının karşısında korkulu sarsıntılar geçiren Roma, bu suretle kendisine mânevî bir destek bulmuş oluyordu. Bu tarih olayı bana şunu düşündürüyor: Yunus henüz dünya için açılmamış bir hazinedir. Evet, Yunus Emre sayıları pek çok olmayan o büyük ruhlardan biridir ki onlar önce vatandaşlarının, sonra da bütün dünyanın mahdirler. Yunus Emre, bir elmasın içinden geçen ışık gibi, tabiatın sırlarını içine alan berrak bir düşüncenin ilâhî heyecanile terennüm eden bir şair olarak insan ruhunun derinlerine inmesini bilmiş «Allah, Tabiat, Ölüm, İnsan, Aşk, Hayat» gibi metafizik temalarda, insanı şaşırtan bir sadelik içinde, lirizmasile hekesi sürükleyecek bir kudret göstermiştir.

«Ben dost için ağlarisem gözüm yaşını kim sile-

yahut:

«Ey beni ayıplayan gel beni aşktan kurtar.»

yahut:

«Taştın yine deli gönül sular gibi çağlar mısın?»

gibi sözler dile kolay!

Emrenin doğduğu vadağı, öldüğü

mevkilerde ve Eskişehirde ayrı ayrı anıtları ve .bilmiyorum ama, eğer eski minyatürçülerden kalma bir tasviri varsa bu geleneğe uyarak heykeli ve fireskleri yapılmak yerinde olur. Eskişehirden geçen bir yolcu yalnız o güzelim Eskişehir taşından zarif ej işlerini değil, çeşidli malzeme ile yapılmış, Yunusla ilgili motifler taşıyan küçük şeyler, Yunusun şiirleri işlenmiş örtüler, eşarplar, mendiller, tabaklar, kutular, ne bileyim, hâtura olabilecek birçok şey bulmalıdır. Eskişehirin bütün kitapçılarında ve en küçük gazete satış barakasında bile her yaşa, her seviyeye göre yazılmış Yunus Emrenin hayatına, menkibelerine aid resimli, güzel baskılı eserlere, şiirlerinden seçilmiş derlemelere rastlanmalıdır. İşte derneğin gayretleriyle bugün hayal edip de gerçekten henüz bulamadığımız bu medenî gelişmeyi belki on sene içinde gerçekleştirmek mümkün olur.

Eskişehirin attığı adım, yapılabilecekler gözönüne getirilirse, mühim bir kültür hareketi olmaya namzettir. Yeter ki çalışmalarında süreklilik olsun. Bunu da başaracakları şüphesizdir. Hele memleketlerinin ticaret, endüstrisi ve diğer alanlardaki gelişmelerile âhenkli bir yürüyüş sağlarsa... Türk cemiyetinin hayat gücü ile ilgili olan ve bunun gibi diğer hareketleri yanında gene bugünkü cemiyet içinde Rock'ın Roll'cuların da yer olursa bundan ne zarar? Ben Rock'ın Roll'ün ne lehinde ne aleyhindeyim. Bir toplum hayatında çeşidli tezahürlere rastlanır. Gelişmiş memleketlerde çeşid daha artar ama kültür ve medeniyet kıymetleri de, sanat ve yaratıcılık gücü de birlikte artar.

Yunus Emre ile Rock'ın Roll arasında doğrudan doğruya, bilhassa «Fikir mantık» yönünden hiç bir ilgi olmadığı halde her ikisi de aynı cemiyet içinde yer alan iki toplum olayıdır. Bunları yazımın başlığı içinde birleştiren tesadüfe kıymet vermemek de imkânsız; çünkü Rock'ın Roll'cuların teşebbüsü Yunus Emre Derneğinin kurucularını harekete getirmeye sebep olmuş. «Hayat mantığı» dediğim işte budur.

Yanılmıyorsam, bundan on beş yıl kadar önce Ankarada bir Yunus Emre Derneği kurulmuş, büyük sairin eserlerini bastırmaı ön plâna alarak çalışmaya koyulmuştu. Sarıköy istasyonu yakınında, tren yolcusunun da görebileceği yerde ve bir çeşme .namazgâh biçiminde yaptırılmış olan Yunus anıtı da, zan-

Halk Oyunları :

Elmalıda Zekir Oyununun Cezaları

Yazan: Hüsnü YILDIZ

Türk Folklor Araştırmaları'nın 82 nci sayısında, neşredilen bir yazımızda Zekir oyunundan söz etmiş, oyun sonunda verilen cezaları başka bir yazıya bırakıyoruz demıştik. Bu yazımızda da verilen cezaların ancak birkaçını izah edebileceğiz. Zira cezalar o kadar çok ki... Buna yazı münderecatımız kâfi gelmiyektir.

1. Deve çekmek: Oyun bitmiştir. Yenilen taraf deve olarak birbirlerine sicimle bağlanır. Boyunlarına, ellerine büyük büyük çanlar takılır. Başa da kervancı geçer. Kervancı başı ve diğer oyuncular da gelir. Ayrıca develerin arkasında ve yan taraflarında, kontrolcu ve uşaklar yer alır. Böylece, kervan hazır bir vaziyete gelmiş olur. Hareket emri verilince muazzam bir gürültü ile kervan harekete geçer. Hedef oyuna dahil olup da o gün oyuna gelmeyenlerdir. İstenirse oyuna dahil olan diğer kişilere, ayrıca söz geçirilecek ev olmak şartıyla oyuna dahil olmaları da.

Çanlar gümbür gümbür, develer mozul mozul mozuldur ki deşet verici bir gürültü hulsule gelir. Bu korkunç tablo, her evin kapısına gelince, ev sahibini o rahat uykusundan insafsızca uyandırır. Ev sahibi telâş içinde uyanır. Bir de bakar ki deve... Onların isteklerini dinlemeden geriye döner. Onlara ikram edecek bir şeyler bulur. Kapıdan dışarı çıkmadan ikramını kervancı başına verir. Zira kapıdan dışarı çıkınca ezilmek te var. Kervan kafillesi her evin kapısına, bu korkunç tantanayla varır, masibini olarak yoluna devam eder. Gezilecek ev bitince oyuna da son verilir.

Biriken çerezler yenir. Diğer ikramlara da gene çerez alınıp yenir.

2. Taklidi sesler: Yenilen taraftan her şahsa bir hayvan sesinin taklidi istenir. Sırası gelen kendisinden istenen hayvan sesini taklit

nedersen .bu derneğin teşebbüsü ile olmuştur, ama Yunusun eserleri henüz basılmamıştır. Halbuki büyük hazırlıklar yapılmış, birçok eski metin buldurularak fotokopileri alınmış, birçok emek verilmiştir. Bunlar kaybolursa acırım. Şayet bir şeyler kalmışsa, Yunusun eserini bastırma hususunda her iki derneğin işbirliği yapmasını dilemekten kendimi alamıyorum.

eder. (Horoz sesi, boğa sesi, kurt sesi v.s. gibi).

3. Çabuk söylenmesi gerek söz ve tekerlemeler: Elinde bağlı mendilyle biri ortaya çıkar. Bir söz veya bir tekerleme söyler. Buna sırasile her bir kişiden ister. Tam telâffuzuyla çabuk olarak söylemeye elindeki mendil vurur. Bunu bir misâl ile açıklayalım:

Ortaya çıkan kişi, cezalarını diz üstü oturur. Şu sözü söyler: Sana ben ne dedim deyince sarnoniko diyeceksiniz. Herkes bir yanındaki, ne sorar, yanındaki «sarnoniko» diye cevap verir. Bu böyle devam eder. İkinci olarak: «Sana ben ne dedim.» «Sarnoniko» «sarnoniko» değil. Yağlı ete bol soğan dornaniko» denir. Sıra bitince üçüncü kısma geçilir. Gene ortadaki kimse: «Sana ben ne dedim» «Sarnaniko, sarnoniko değil yağlı ete bol soğan dornaniko» «Sarnoniko yağlı ete bol soğan dornaniko» «Sarnoniko yağlı ete bol soğan dornaniko» diye bir kere söyler. Cezalıları da onun söylediğini taklit ederler. Herkes söyleyip bitince başka bir tekerlemeye geçilir.

4. Ak kazı kim vurdu: Üç kişi ava gider. Gölede üç kaz otlamaktadır. Kazların ortasındaki rengi beyazdır. Reis ak kazın vurulmasını tembih eder. Nişan alıp, ateş ederler. Bu sırada kazların sahibi gelir. Ak kazı kimin vurduğunu sorar. Kazın sahibi avcuları yan yana dizer. Reis ak kazı vuramı sezdirmeden ortaya alır. İçteki kollarını birbirinin kollarına geçirirler. İcab ederse bir sicimle de bağlanırlar. Yanlardakilerin dış kolları serbesttir. O ellerine suda ıslatılmış birer mendil verilmıştır. Ama ortadakinin bundan haberi yoktur. Kaz sahibi: «Ak kazı kim vurdu» deyince, yanlardakiler: «Amca ben vurmadım. Şu vurdu» diyerek ellerindeki ıslak mendil ortadakinine vururlar. Oyun gid gide çabuklaşır. Yeter görülünce de sona erer.

5. Burçak yolma: İki işçi .baba oğul. köyün ağasının burçağını yolmak için ağanın yanına gelir. Ağa kabul eder. Dönümünün kaça yolunacağı kararlaştırılır. İşçiler işlerine başlarlar. Burçak yolması bitince yaptıkları yığınların gölgesine işçiler istirahatata çekilirler. Bu sırada ağanın kızı yemek getirir. İşçiler uyanırlar. Sofra hazırlanır. Kızı da sofraya davet

Bilinmeyen Meydan Şairleri :

Şirazi

Yazan: Mehmet Halit BAYRI

Şikâyet eylerim bivefa dilber,
Bigâne olmaktan muradın nedir?
Samü seher hasretinle ağlarım,
Şâdolup gülmekten muradın nedir?

Seyrimde nuşettim destinden şâkı,
Bu dünya fânidir, sanma ki bâki,
Ruyüne battıkça müjgânın oku,
Bu sinem delmekten muradın nedir?

Billâhi dönmezim senden ölünce,
Aklü fikrim gider hüsnün görünce
Sinem dağı divanına durunca,
Efkâra dalmaktan muradın nedir?

Can ile serimi koydum yoluna,
Andelibim, mail oldum güllüne,
Bu Aşık Şirazi gEDA kuluna,
Cefalar kılmaktan muradın nedir?

Mahlasına bakılacak olursa Aşık Şirazi'nin her ne sebeble ise Şirazda doğmuş bir

Anadolu çocuğu olduğu, yahud Şirazdan Ana doluya göçmüş bir aileye mensub bulunduğu düşünülebilir. Fakat elimizde bu ihtimallere kuvvet verecek ve şairin hayatını az çok aydınlatacak bir vesika yoktur. Şu halde Aşık Şirazi'yi yalnız mahsullerile tanımak zorunda olduğumuzu itiraf etmek gerektir. Ancak esef edelim ki bunlar da şairin mânevî hüviyetini hakkile tespite yarıyacak kadar bol değildir. Bununla beraber biz Aşık Şirazi'nin ondokuzuncu yüzyılda yaşamış olabileceğini düşünüyor. İleride bazı eserlerinin daha ele geçebileceğini umuyoruz.

ederler. Fakat kız oturmak istemez. Ne kadar ısrar etseler de nafiye. En sonunda ihtiyaç işi iğneyi kızı batırır. Kız «baba beni kurtar. baba beni kurtar» diye çığlığı bastırır. Bu nu duyan ağa ve köylüler de gelirler. Herkesin elinde bir iğne vardır. Herkes önüne gele. ne iğneyi hafifçe batırır. Herkes: «Baba beni kurtar, baba beni kurtar» diye usul usul bağırır. Kız kaçana kadar oyuna devam edilir.

6. Traş etmek: Oyunu kazanan taraftan biri berber olur. kaybeden taraftan biri de müşteri. Berberin bir elinde çubuk bir elinde de maşa vardır. Berber traşa başlar. Gözler bere bere ve müşteriye dikilir. Önce bir yüz kırması, sonra kahkahalar yükselir. Maşa saçları çektikçe traş olan, yerinde duramaz. Göz-

leri yaşaştır. İzdırab çektiği yüz hatlarından belli olur. İşkence için de saç traşı sona erince, sıra sakal traşına gelmiştir. Yüze önceden hazırlanmış ayran veya yoğurt sürülür. Berber elindeki maşanın kezi ile traşa başlar. Arada sırada deriyi maşaya kıştırır ki müşteri hopyayı hopyayı versin diye. Traş bitince kolonya yerine su, pudra yerine toz haline getirilmiş kömür kullanılır. Bu bir sürprizdir. Berber isteğini kullanabilir.

7. Saçma dökmek: Bir kişi yüzü aşağı uzatır. Bir kişi başucuna, bir kişi de ayakları üstüne oturur. Dirseklerini birleştirir. Oyun başlayınca biri, dirseklerini yatan şahsa vurur. Dirsekler vurulurken damaklar da çatlar ki çok zevklidir. Üsttekiler saçma döktü-

Derlemeler :

Uşak'tan Derlenen Türkül. r

Yazan: Ali TUNÇ

Bazı türkülerimiz bütün bir yurttan yaygın söylenişler halindedir. Bunların arasında «mahalli» lik özelliğinde olan ve Uşak'ta söylenilenlerden bazılarını burada yayımlıyoruz. Aşağıya aldığımız türküler, «Uşak, Mu. sikisi Derneği» başkanı Osman Samantır tarafından derlenerek bize verildi. Notaları kendisinde kalan bu türküler güfte olarak da bir güzelliğe ve kuvvetli sayılabilecek söyleyişlerle sahiptir.

I. TÜRKÜ :

Aşağıdan geliyor (u) Fadime (aman)
İk (i) elleri tutam tutam kadife
(Fadime'm aman)
Kemendim atmadık (aman) Dallar mı kaldı?
Başıma gelmedik (aman) haşler mi kaldı?
(Haller mi kaldı aman)
Yarımın giydiği (aman) abalar olsun
Bir daha yâr sevmem (aman) tövbeler olsun
(Aman tövbeler olsun)

Aşağıdan geliyor on katar (aman)
Annen seni sevmiyor ben kadar
(Ben kadar aman)

II. Türkü : SU YOLU

Hey su yolu, su yolu (edahlm hey!)
Boş gider gelir dolu.
Desti de kulpun kırılısın (edahlm hey!)
Yoruldu yârin kolu.

Ay Ayşem menevşem
Böyle de olalım her akşem.

Değirmenin bendine (edahlm hey!)
Döner kendi kendine
Değirmende üç kız var (edahlm hey!)
En güzeli kendime.

çüldür. İstedikleri kadar oyuna devam edebilirler. Saçma dökmeye işi bitince, oyun da bitmiş olur.

8. Palto diktirmek: İki kişi terzi olur. Bir kişi de müşteri. Terzilerden biri ölçüyü alır, biri de bir palto getirir. Çırağ da sürahi veya başka bir kab ile su getirir. İkinci terzi müşteriye «şu paltoyu bir giy bakalım. Ölçü buna göre alınacak» der. Palto müşterinin muvafakatına bakılmadan giydirilmeğe çalışılır. Kolları yukarı doğru kaldırılır. Bu esnada hazırlanmış su, paltonun kolundan aşağı dökülür ve çıkar. Müşteri ıslanmış olarak güç belâ terzilerden elinden kaçır ve kurtulur.

9. Arı açma: Ortaya bir kişi arı, yanlara

Ay Ayşem menevşem
Böyle de olalım her akşem.

Göver bostanım göver (edahlm hey!)
Su gelir bendi döğer
Hem öksüzüm hem yetim (edahlm hey)
Her gelen (geçen) beni döver.

Ay Ayşem menevşem
Böyle de olalım her akşem.

III. Türkü : KIRIK

Pabucumun beli kırık sürürüm (aman)
Kaçan ben yarımı görsem sarhoş bir hoş
görürüm

Görürüm de yâr yoluna ölürüm (aman)
Çöz aşı'm göğsünün (aman) düğmelerini
Sarasın oksasın (aman) güğ memelerini.

Beş yüz dedikleri binin yarısı (aman)
Aldılar kaçtılar gecelerin yarısı.
O yârin saçları da altın sarısı.

Ne dedin de eylendin yolum üstüne
Kim dayanmış sen dayanacen hovardanın
kahrına.

Sallana pullana da nerden gelirsin (aman)
Kasavet gönümün (aman) gamum da alırsın
Erde geçte sen de benim olursun (aman)
Ne dedin de eylendin yolum üstüne
Kim dayanmış sen dayanacen hovardanın
kahrına.

IV. HATİCEM TÜRKÜSÜ

Bu türkü Uşak merkez Oturak köyünde, bir düğünde söylenirken derlendi:
Yılan aktı kamaşa
Su verin susamışa
Soğuk sular kâr etmez.
Yârimden ayrılımaşa

birer kişi de hırsız olarak geçerler. Üçü de başlarına birer kasket giyerler. Arının sağdaki sağ elini, solundaki sol elini araya karşı siper eder. Arı da iki elini kulaklarının hizasına götürür. Böylece o da hırsızlardan korunacak vaziyete gelmiş olur. Oyun başlayınca hırsızlar araya, arı hırsızlara fırsat buldukça vururlar. Hedef şapkadır. Arının şapkası düşürülünce arı açılmış olur. Oyun da sona ermiş olur.

Uzun kış gecelerinin tek eğlencesi olan Ze-kir oyunu üç ay kadar devam eder. Son oyunda, oyuna vedâ edilir. Gelecek yıl için, sağlık ve şenlik temennilerinde bulunarak, oyuncu lar dağıtılır.

Halk Sanatları :

Konya'da Dericilik

Yazan: Mehmet ÖNDER

Birçok el sanatları gibi, deri işçiliği (Di. bağat) da Konyaya mahsus bir el sanatı olarak gelişmiş ve tarih boyunca şöhretini muhafaza etmiştir. Selçuklular devri Konyasın- da, deri işçiliğinin pek ileri bir sanat olduğu- nu, usta ellerde bir sanat eseri olarak işlen- diğini, o devirden zamanımıza kadar gelmiş bulunan meşin cildler ve puşideler gibi deri malzemeneden tahmin etmek mümkün olmak- tadır.

Öndördüncü yüzyılın meşhur seyyahı İbni Batuta'nın da ifadesine göre, (Her sanat eh- linin bir mahalle-i mahsus işgal ettiği) Kon- yada, 'Ahi teşkilatı pek kuvvetli olup, bu teş-

Hadi gidem dağlara, dağlar yolumuz olsun
Gürgen yaprakları örtü, döşegimiz olsun.
Dağların penbesine
Yandım yâr sevdasına
El etse çağırırsaydı
Giderdim arkasına.

Hadi gidem dağlara, dağlar yolumuz olsun
Gürgen yaprakları örtü, döşegimiz olsun.

V. Türkü : MEMDUH BEY TÜRKÜSÜ
Portakalın sarısı
Oldu mu Ayşe'm gecelerin yarısı
Ayşe de gelini sorarsan
Memduh Beyin kârısı.
Yanarım Ayşe'me.
Geliriz akşame.

Memduh Beyin arabası dört teker
Çayrılardan ot çeker
Ayşe gelini sorarsan
Gecelerim diye âh çeker.
Yanarım Ayşe'me.
Geliriz akşame.

Acı çeşmenin taşları,
Yaktı beni Ayşe gelinin elâ gözü. kaşları.
Memduh Beyi sorarsan,
Çeçelerin başları.
Ben yanarım Ayşe'me,
Geleceğiz akşeme.

Memduh Beyin elinde de bağlama,
Kömür gözlü Ayşe'm bana ağlama.
Ben asker oldum gidiyorum
Bana gönül bağlama.
Ben yanarım Ayşe'me,
Geleceğiz akşeme.

kilâtin esnaf başlığını, çoklukları ve zen- ginlikleri dolayısıyla; daima debbag'lar kazan- mışlardır. Bunların reisine (Ahi Baba) denil- miş, bu reis te. ahilerin pirleri olan Kırşehir- de medfun (Ahi Evren) e bağlanmıştır. Ahi Baba, Konyadaki esnaf teşekküllerini (lon- caları) daima nezaret altında bulundurduğu gibî, hususi bir merasimle her zümreye us- talık pestemalını da kuşatmıştır.

Osmanlılar devrinde Konya, deri işçiliği ile büyük bir şöhret kazanmıştır. Bu şöhreti, XVII nci yüzyıl ortalarında Konyaya gelen tanınmış seyyahımız Evliya Çelebi tatlı ifa- desile şöyle anlatmaktadır: (Zergerleri, kü- lâhçıları, hayyatları, berberleri meşhurdur, amma debbag'ları mülk-i Osmanî'deki debbag- ların en mahirleridir. Meram dağında bir gü- nâ çiçek hâsil olur ki niğün'dür. Debbaglar âniula debgiedim edüb asümanî renk, gül, şeftali sarı turuncu, kırmızı sahtiyan imal ederler ki Arab ve Acem'de mâruftur..) Evli- ya Çelebi'nin bu ifadesinden de anlaşılacağı üzere, Konya deri işçiliği Osmanlılar devrin- de bir hayli ileri gitmiş, Konyada renk renk imaj edilen deriler, hariç memleketlere ihraç edilir olmuştur.

Aynı yüzyıllarda, Konyada, birçok semt- lerde büyük Debbaghanelerin mevcut oldu- ğunu Konya Müzesinde mevcut Ser'iye Sicilî- rinden öğrenmekteyiz. 1083 H. (1672 M.) ta- rihi bir Ser'iye sicilinde (cild: 16, sayfa: 199) Konya debbag'ları ile saraçları bir mahalde toplu olarak iş yapmış aralarında çıkan an- laşmazlıklar Konya mahkemelerince halledil- miştir. Konya debbaghaneleri (tabakhaneler) Konya'nın Kuzgunkavak mahallesinde ve bu- günkü Kız Enstitüsü'nün bulunduğu Sırçalı mahallesinde kurulmuştur. Son yıllarda bu civarda yeniden inşa edilen evlerin temelle- rinde yüzlerce debbaghane enkazı bulunmuş- tur. Hatta bu civarda bir de (dabaghane Tek- kesi) mevcut olup, deri hastalığına tutulan- lar, buradaki 'çamurları sürmek' suretile te- davi edilmişlerdir. (Hamdizade Abdülkadir'in makalesi, Konya Mecmuası, sayı: 13).

Geçmiş yüzyılların yâdigârı bu sanat- Konyada XIX uncu yüzyıldan itibaren sönme- ğe ve şöhretini kaybetmeğe başlamıştır.

Derlemeler :

KIRŞEHİR VE HINTERLANDINDA SÖYLENEN

Atasözleri

— II —

Tophyan: Şemsi YASTIMAN

- H —
— Herkesin arşınına göre bez verilmez.
— Herkes kaşık yapar ama sapını ortalya- maz.
— Her nimet, bir hizmetin karşılığıdır.
— Her bildiğini söyleme, her söylediğini bil.
— Herkesin hıyarı kendi elinde, ister soyar yer, ister kabuklu yer.
— Hırsız sekiz, biz dokuz...
— Hüner ehlini takdir etmek hünerdir.
— Heriften yumurta alsan sarısı çıkmaz.
— Hasır kamsından şeker çıkmaz.

— I —

- İslanmışın yağmurdan pervası olmaz.
— İ —
— İnsanı asarken bile ifadesini alırlar.
— İyiliğe kötülük her kişi kârı, kötülüğe iyi- lik, er kişi kârı...
— İğri cetvelden, doğru çizgi çıkmaz.
— İnsan ile sohbet etmek dürri gevher in- cidir. Nâdan ile ülfet etmek tende canı incidir.

— K —

- Kuş, sevdiği çalıya konarmış.
— Kör, gündüzü görür mü?
— Kurttan kuzu doğmaz.
— Kocasının öpmeye gönlü yokmuş da: «Av- rat yanağın nerde?» demiş.
— Kör ölür, lâdem gözlü olur.
— Kurda: Bizim koyunları güder misin? de- mişler, kurt sevincinden ağlamış ve: Ku- zuluları da bizim çocuklar gütsün, demiş.
— Karnının doymıyacağı yere ağığını belli etme.
— Komşunun boncuğunu çalan, gece gece ta- kmır.
— Kargaların anası: Yavrularım büyüyle- yolcu bokuna hasret kaldım dermiş.
— Köpeğe sormuşlar: Bugün kaç taş yiye- ceksin? Kırık dölüne bağlı demiş.
— Kendi kusurunu bilmez, takdire bahane bu- lur.

- Kurdu yurdu olur mu?
— Köyden gelenin heybesine bakarlar.
— Kuş olsa uçamaz.
— Kırk senelik kargaya uçmak mı öğreti- yorsun?
— Kafaları tütsüleyince borçları alacak gö-

- rür.
— Kafa delik, beyin boş, tut kulağından gıfte koş.
— Kilise karanlık, papaz kör.
— Kırk senelik kadıyım, böyle dâva görme- dim.
— Kaz, koskoca yumurta yumurtlar hiç ses- lenmez, tavuk yumurta yumurtlar, mahal- leyi ayağa kaldırır.
— Kol kırığı yen içinde, baş yarığı fes içinde.
— Kurban eti ile köpek tavlanmaz.
— Kırk bacanak, bir ayrık köküne sarılmış- lar da, aramız ayrı düştü demişler.
— Kırılan ipin düğümü belli olur.
— Kardeş kardeş ile kavga etmiş, ahmaklar sahi sanmış.
— Kenef de pistir ya sıkışınca lâzam oluyor.
— Keçiye rakı içirmişler, kurdun evini sor- muş.
— Kardeş kardeşı bıçaklamış. Dönmüş ku- caklamış.
— Kırk hurda bir hurda.
— Kırk gün kar yağar, bir gün av olur.
— Kuş var eti yenir, kuş var et yedirilir.
— Karga, karganın gözünü oymaz.
— Kimin ocağı yanarsa onda ısınır.

— L —

- Lâfi göz dinler.
— M —
— Mal, sahibine benzemez ise uyuz olurmuş
— Maksadın üzüm yemek değil, bekçiyi döğ- mek.
— Meyva, ağacından uzağa düşmez.
— Mart dokuzu Navruz, biz bunu anlarız.
— Mahkeme kadıya mülk olmaz.
— Meyhaneciye kefil göster demişler. İspir- tocuğu göstermiş
— Müflisliğinden değirmen bekier, kabadayı- lığından hak almaz.

— N —

- Ne umuyon bacından, bacın da ölüyor acından.
— O —
— Oğlan yer oyuna, çoban yer koyuna gi- dermiş.
— Orman: Beni kesen baltanın sapı benden çıktı dermiş.
— Okumayı bilmez ya yazının itidir.

VIII. TÜRK DİL KURULTAYI

Ankara

1 - 5 Temmuz 1957

VIII. Türk Dil Kurultayı, 1 Temmuz 1957 pazartesi saat 10 da, Ankara'da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi konferans salonunda toplanacaktır. Türk Dil Kurulma'nun 25. kuruluş yıldönümüne rashiyan bu kurultayda, yönetim işleri yanında bilimsel konulara daha geniş ölçüde yer verilmiş ve aşağıda adları yazılı 4 bölümde Türk dilini ilgilendiren bilimsel bildirelerin okunması. Yönetim kurulunca uygun görülmüştür.

Bu kurultaya, bilimsel bildiride bulunmak üzere yabancı dil bilgilerini de katılacaktır.

VIII. TÜRK DİL KURULTAYININ BİLİMSEL BÖLÜMLERİ

Birinci bölüm:

- O.urmasını bilmiyen g. yırtılır.
- O zamana kadar ya deve ölüür deveci kahr, ya deveci ölüür deve kahr!
- O.ospunun kazandığı, bezendiğine yetmez.
- Ö —
- Ölüünün evi bir gün, delimin evi her gün ağlarmış.
- Öküz harmanda sığar, hatılda yer.
- Ölüye gelen kendi ölüsüne ağlarmış.
- P —
- Petekte balın olduktan sonra, sinek Bağdattan gelir.
- S —
- Sorma kişinin aslini sohbetinden bellidir.
- Sakızı pisliğe düşürdü.
- Soy köpek dişi dökülse de saldırır.
- Sinek, pekmeziyi tanıır.
- Sarımsak yemedim ki, ağzım koksun.
- Sen bir garip çingenesin, nene gerek gümüş zurna.
- Siyah köpek beyaz olur mu?
- Samanlıktaki köpeğe kurşun işlemez.
- Sekmeden uçmak istiyor.
- Saman elin ise, samanlık senin.
- Stçan düşmüş pekmezi, köpeğin yal çanağına koyup, misafir ağırılıyor.
- Ş —
- Şu karşıda yapı var geliyor keser sesi, ustalar meclisinde çıraklar keser sesi.
- Şahin olduğu kanat çırpısından belli...
- T —

- a) Türkçenin ses bilgisi (fonetik)
- b) Türkçenin şekil bilgisi (morfoloji)
- c) Türkçenin sözdizimi (sentaks)
- d) Türkçenin kelime bilgisi (leksiko-loji, semantik, etimoloji)
- e) Terimler

İkinci bölüm:

- a) Türk lehçeleri bilgisi (diyalektoloji)
- b) Halk bilgisi (folklor)
- c) İnsan ve yer adları (onomastik)
- d) Dil coğrafyası

Üçüncü bölüm:

Türk dili ve edebiyatı anıtları

Dördüncü bölüm:

Felsefe, ruhbilim (psikoloji), toplum bilim (sosyoloji) yönünden dil.

- Terazi var, tartı var, her şeyin bir vakti var.
- Tazısız ava çıkan, tavşansız eve döner.
- Topala karşı aksıyor.
- Tedbire takdir uymuyor.
- Terzinin işi kötü, yüzünü ağartan, ütü...
- Tavşanı yatağında avlarlar.
- Tavşan dağı dolaşır, boku bize buluşır.
- Tarlayı taş, yığıdı traş gösterirmiş.
- Tarla mı kesekli, biz mi koşamıyoruz.
- Terziyi memleketinden koğmuşlar, iğnem başımda demiş.
- U —
- Uçan kuşun kanadı kırılmaz.
- Ü —
- Üçü, on beş yaşında...
- Y —
- Yağmurlu havada tavuğa su verilmez.
- Yazınki yediğim hurmalar, kışın kımı tırmalar.
- Yaralı kuşa tüfek atılmaz.
- Yel eserken harmanını savur.
- Yavaş tükürüğün sakala zararı var.
- Yiğidi öldür, hakkımı inkâr etme!
- Ya çiğdem çıkar, ya kazık kırılır!
- Yabancıya kız vermeyin memleketi ikidir.
- Z —
- Zâlimin zulmü varsa, mazlumun Allahı var.
- Zengin olup da hiç tok, fakir olup da aç yok.

Bir Cevap ve İzah :

Bu Dergi Nasıl Çıkar?

Yazan: Cahit ÖZTELLİ

Onbeş günde bir çıkan Yeditepe'nin 124. sayısında T. A. (Tahir Alangu olacak) imzasile, dergimiz hakkında bir yazı çıktı. Ya, zar, sekiz yıldan beri dergimizin çıktığından pek az kimsenin haberi olduğunu sanıyor. T. A., bir folklor, etnografya ve vesika dergisinde çıkan resim ve şemaları bile fazla buluyor. Eski folklor çalışmalarını övüyor. Fakat işin bir «fakat» ı da vardır. Yur. dumuzda ilk folklor dergisi olan «Halk bilgisi Mecmuası» tek sayı çıkmıştır. Keşke 190 sayfalık olacağına bir iki formalık olsaydı da devamlı çıksaydı. Bu ve daha sonra çıkan «Halkbilgisi Haberleri Dergisi» nin mali yar. dımı neredendi? O değirmenin suyu nereden geliyordu? Yazar, işin bu yönüne hiç dokunmuyor. Biz haber verelim: Devlet Baba'nın kesesinden... Hem de yazarlarına «diş kirası» vererek!.. Bugün elinizde tuttuğunuz şu derginin nice fedakârlıklara, mali sıkıntılara malolduğunu hiç düşündünüz mü? Ülkücü geçinen aydınlarımız arasında bu fedakârlığı göze alacak ikinci bir kişi bulunmaz. bulunamıyor.

Yazılarımızı da hafif bulan yazar, unuttu. mamalıdır ki 1928 in folklorcuları böyle bir mali külfet altında ezilmiyorlardı. Yurda yeni giren folklorun onlar ilk hevesleriydi. O günlerin heyecanı kalmadı. O zamandan beri köprülerin altından çok su geçti. Yeni hevesleri harekete geçirmek için devlet olarak, üniversite olarak nejer yaptık? Kocaman bir «Hiç»... Hele sadece amatörlerle dayanarak Halkevleri kapandıktan sonra Türk folkloru büsbütün perişan oldu. Ankara Üniversitesi'nde nasılsa açılan ve ilerisi için ümidler veren kürsü de siyasî fırtınalar arasında yok edilince, kulaktan aşık amatörler kaldı bu alan. Bu durumlar karşısında daha ne beklenebilirdi. Sayın yazara hatırlatmak isteriz ki, dergimizdeki yazılar, daha önce adlarını saydığımız dergilerin yazılarından hiç de «hafif» değildir. Gece gündüz bu işle uğraşan bir kişi olarak, derginin bu yönünü her zaman savunabiliriz. Şurasını da belirtelim ki folklor konusu sanıldığı gibi sadece bir «heves» işi değildir. Bu da öteki bilimler gibi ciddi bir öğrenime, uzun yıllar çalışmaya ihtiyaç gösterir. Aksi halde bugünkü acıklı duruma düşeriz. Bütün dünya üniversitele-

rinde folklor kürsüleri ve enstitüleri bir yandan bilim adamları yetiştirirken, bir yandan da folklorun her konusunu incelemekle uğraşıyor. Ve ne acıdır. Türk folkloru üzerinde bizden çok emek harcıyorlar. Yabancılar bizi bize öğretmeye çalışıyorlar. Bizim bilim adamlarımız uyuyorlar, milliyetçiliğin köklerinin nerede olduğundan hâlâ habersiz görünüyorlar. Folklor adına yapılan bazı işler (İstanbulda her yıl yapılmakta olan milli oyunlar festivali gibi işler) hiçbir zaman bir gösteriden öteye geçemez. Bu acı durum karşısında insanın içinden ağlamak geliyor. Türk medeniyeti adına yazık.

A. T. derginin bundan sonra tutması gerekli yolu da gösteriyor... Teşekkür edilir bu akil verişine... «Yurd içinde dağınık derleyicileri ve meraklıları bir araya toplama» işine gelince, bu iş çoktan beri yapılmış ve yapılmaktadır. Sonuç ortada... Dedikimiz gibi bu iş yalnız «merakla» olacak iş değildir. Mali yönü kuvvetlendirmek ve folklorumuza bilim haysiyetini vererek, gerekli bilim enstitüleri kurmak ve orarlardan gerçek folklorcu yetiştirmek yapılacak tek işdir. Fakat bunu kime anlattırın. Yarın gözümüz açıldığı zaman çok geç kalmış olacağımız da unutulmasın...

Sadece para de yetmez. Unesco'nun zoruyla Millî Eğitim Bakanlığında böyle bir kadro kuruldu. Daha doğrusu kurulduğunu ara sıra duyarız. Bu teşekkülün varlığından bizler haberli olmazsak varın gerisini düşünün. Şimdiye kadar en küçük bir kıpırdanışını ne gördük, ne işittik. Geçenlerde okullara halk oyunları üzerine bir anket gönderildi. Alınacak sonucun kocaman bir «hiç» olacağını şimdiden söylemek yanlış bir tahmin olmaz. Böyle, sonu hiçe vatan anketler çok görülmüştür.

Bizim de üyesi bulduğumuz İstanbul «Türk Folklor Derneği» nin günahı dergimizin omuzlarında değildir.

Dergideki «dernek organlığı» sadece bir «cemile» den başka bir şey değildir. İstenirse ilk sayıya bu kayıd kaldırılabilir. İstanbul'da adları «folklorcu» ya çıkmış kişiler versinler yaptıkları veya yapmadıkları, yapamadıkları, daha doğrusu yüklenedikleri vebalin hesabını. Derneğin arasına bir kıpırdanması.

Araştırmalar :

Uludağ'ın Gerisi

Yazan: Mehmet ÇALIM

Bu yazımda «folklor» bakımından çok değerli olan bir bölgemizi tanıtmaya çalışacağım. Şimdiye kadar bu bölgemizin folkloru üzerine bir yazıya rastlamadım.

Burası Bursa'nın kazalarından Keles ve Orhaneli dolaylarıdır. Coğrafi engeller yüzünden bu bölgemizin dışarıyla teması oldukça azdır. Bunun için de buralarda çeşitli ve çok tipik folklor konularına tesadüf etmekteyiz. Bu iki kazanın köylerinde folklor konusuna meraklı olan öğretmenlerimiz için geniş bir çalışma alanı var demektir. Buralarda çalışan bu öğretmenlerimiz ellerinde imkân da var. Hiç olmazsa çocuklardan istifade ederek bazı araştırma ve derlemeler yapmak mümkündür. Sayın öğretmenlerimizden bunu haklı olarak beklemekteyiz. Bu çalışmalar yayımlanarak okullarda saklanmış olsa bile geleceğe de bizim için bir kazanç sayılır.

Bu bölge Osmanlı İmparatorluğunun ilk kurulduğu toprakların bir parçasıdır. Halk o zaman yerleşmiş olan Türklerden meydana gelmiştir. Şimdiye kadar buraya dışarıdan gelip yerleşen olmamıştır. Buradan yerleşmek için başka yerlere gidenler de yok demeye kadar azdır. Dışarıyla temasının az olmasından eski âdet ve geleneklerde, giyim eşyalarında bura halkına has örneklerle rastlamaktayız. Bütün bunların tesbiti ve derlenmesi için çok kıymetli sonuçlar elde edilecektir. Birçok neticeler de elde etmemiz mümkündür. Bazı folklor değerlerimizin Orta - Asya'ya kadar gittiğini görebileceğimiz gibi, örnekleri aynı olan yaygın bir yaşayan halk edebiyatımızın varlığını da anlamış olacağız. Ağzılarda hâlâ dolaşan bazı masallar kitap haline getirilmiş Dede Korkut Masallarını an-

havadis gibilerden günlük gazetelere geçiyorsa, bu da elinizdeki derginin sahibinin gayreti eserdir.

Bu memlekette, haftada bir radyoda masal okutmanın «folklor» olmadığını öğrendiğimiz gün, belki işler biraz yoluna girecektir. Aydınlarımıza, bilim adamlarımıza Türk folklorunun da bir haysiyeti olduğunu kabul ettirdiğimiz gün, gerçek milli sanat eserleri istemeye hakları olur, yoksa her şey boştur. Akıl vermek kolay, iş başarmak zordur, kanısındayız.

durur. Masal, giyim, kuşam, halk yaşayışı, avcılık, âdet ve an'aneleri birer hazine hâlidir. Mizahî hikâye ve fıkraları da bâkiri bir hâldedir. Keles kazasının Belenviran Köyünde dinlediğim bir fıkrayı aşağıya alıyorum.

Bir delikanlı Azrail canını alacak diye evlenmemiş. Bunun üzerine annesi oğluna: «Sen evlen, Azraile senin canın yerine ben canımı veririm» demiş. Delikanlı, bir denemeye girişmiş. Bir gün canlı bir tavuğun tüylerini yolmuş, gece anasının yattığı odanın kapısından içeriye salıvermiş. Anası, kıpkızıl bir şeyin üzerine doğru geldiğini görünce, bunu Azrail zannederek:

— Ben hasta değilim, hasta öbür oda da... demiş.

Yine bu bölgede milli ölçümüz olan «Hece Ölçüsü» ile örülmüş ne yazanı ne de bes-teleyeni belli olmayan şiirler halk tarafından zevkle terennüm edilir. Tanınmış bazı halk sanatçıları da vardır. Gene Belenviran köyünden tesbit ettiğim «türkü» den iki kıta:

Arpa ekim az derler,
Güzele beyaz derler.
Kime yansam derdimi,
Bu dert sana az derler.
Arpa ekim olacak,
Bu dert beni alacak.
İkimizin sevdası,
Kıyamete kalacak.

Bu şekil, edebî tür bakımından mâni olduğu halde bu köyde türkü olarak tanınır. Aynı şekilde çeşitli mâniler her köyde çoktur. Bir köye ait olan herhangi mâni veya türküler bilhassa düğünler yolu ile köyden köye yayılır.

El işlemleri de ince bir zevkin güzel bir ifadesidir. Kadınlar tepeden tırnağa göz nuru ile elde edilmiş bu işlemlerle süslenir. Bunların bazılarının değeri çok fazla ve hâ-tıra cinsinden olmasından elde etmek zorsa da hiç olmazsa fotokopilerini yapmak veya kopyalarını aynen çıkarmak hatıra gelmektedir. Bunların toplanarak sahiplerinden geçici olarak alınarak bir sergi halinde teşhiri de mümkündür. Bütün bunlar düzgün çalışan bir hevesli grubunu beklemektedir.

Harput Destanı

Yazan: Vahap GÜRAY

1
Şehirin kurulmuş, kayalık yerde,
Göklere yükselen başın var, Harput!
Haniya o eski günlerin, nerde?
Ne bozuk düzenin, işin var, Harput.

2
Dinleyin ağalar, dil, söze başlar:
Hoş Kur'an okurdu, Hafız kardaşlar
Melul, mahzun bu gün, ses veren taşlar
Ne ıssız toprağın, taşın var, Harput.

3
Akardı o (Yeni Çavuş) üç lüle,
(Kurey) de bülbüller şakırdı güle;
Benzersin şimdi ah, bir gurbet ile,
Gözlerde kan olan, yaşın var, Harput!

4
Yaram ey olurdu, seni görende,
Bir görem, aç şimdi, yaran nerende,
Caminde, evinde, yüce kalande,
Ne sahibin var, ne er kişinin var, Harput.

5
Mescidin, Medresen yıkıldı bütün,
Kalan tek meydanda bir (saray hatun)

6
Kuyumcu sarrafı, düzerdi altun,
Ne güne kaldın bir düşün var, Harput
Suların zamzemdi, temizdi havan,
Ne yana göçetti, beyzaden, ağan.
Çok şükür nimeten, değilsin yavan,
Sevdiğim yemişin, aşın var, Harput.

7
Pınarlar cosmuşdur, boşuna akar,
Başında bulut var, şimşekler çakar.
Ah ettikçe ateş başından çıkar.
Duman, pus.. başında, puşun var,
Harput

8
Temelden yıkıldı, binan kurulmaz,
Bulanmış bir kere suyun, durulmaz,
Tarih kitabından bile sorulmaz,
Asırlardan aşkın, yaşın var, Harput.

9
Eserdi rüzgârın, yavaş, sür'atli;
Gelirdi yolcular, piyade, atlı.
Şarkılar, türküler, şekerden tatlı,
Ne sesin, ne dilin-dışın var, Harput.

10
Gördüm yol üstünde yontma taşını,
Dolandım, fırlandım (kayabaşı) nı.
Akıtdım bağrıma kanlı yaşını,
Gözümün üstünde, kaşın var, Harput.

11
Baykuş mu bülbülün yerinde öten,
Anamız, babamız, koynunda yatan.
Bizi çok ağlatma, ey dertli vatan,
Sanki ok dalarımız, düşün var, Harput!

12
Bozuldu bağların, soldu güllerin;
Kesildi dört yandan gelen yolların,
Bir adım kalmışdır, zikri dillerin
Gördüğün bir rüyan, düşün var, Harput.

13
Tütmüyor ocaklar, söndü bacalar,
Minarede dönmez oldu Hocalar,
Toprakda çürüdü, gençler, kocalar,
Ahrete doğru bir koşun var, Harput.

14
Noldu yüce nâmın umran içinde
Yatıyor Evliyan, viran içinde
Zikrini işittim figan içinde
Kanadı kırık bir kuşun var, Harput.

15
Sürüldü devranın, o demlar geçdi,
Hanüman, hanedan yıkıldı, göçtü.
Beylerin rahmetden bir dolu içdi
Sahipsiz mevtasın, nâşın var, Harput.

16
Yaram derin, Doktor, el vurma, bırak

17
Ulemâ diyarı oldu, toz-toprak.
Meyveli dallarda kalmadı yaprak,
Ne yaman mevsimin, kışı var Harput.

18
Rahmetler yağardı bir zaman üstün
Dışın bağ, bostandı, için gülistan
Adına yazıldı, bu dertli destan
Bu gün ne için, ne dışın var Harput.

Aşdı güneş, ay buluda batarmı?
Gece, gündüz, derdim döksem biter mi?
(Vahap Güray) dedi derde katar mı?
Senin ne belâlı başın var, Harput.

Ruhi Tedavide :

Karaca Ahmed ler Hakkında İncelemeler, Düşünceler

- I -

Yazan: Naci KUM

1947 yılı eylül ve ekim ayları içinde İzmir'e kadar yaptığım seyahat dönüşünde Manisa. Eşme ve Afyonda da birkaç gün kaldım. Manisa halkevinin çok değerli olan yayınları arasında kıymetli tarihçilerimizden M. Çağatay Ulusay'ın yazdığı «Saruhan oğullarına ve eserlerine dair vesikalar» adlı kitabın 139. 140. sayfelerinde (Karaca Ahmed Vakfı) dolayısıyla Eşme köylerinden olan (Karaca Ahmed) deki türbeden de bahsedilmiştir. Bu türbe hakkında benim daha evvel Eşmeye uğrayışında Eşme merkez öğretmenlerinden Ahmed Baysal arkadaşımız bana bilgi vermiş olduğundan 1947 ekim ayının ikisinde bu köye gittim. Köy, İnaz istasyonuna beş-altı kilometre mesafede sâkin bir köşedir. 100 hane kadardır. Köyün muhtarı Hacı Mahmud oğullarından Mustafa oğlu Ahmed Kunt ve komşularından (Halil Doğrul) benî Karaca Ahmed Sultan türbesine götürdüler. Türbe köyün alt başındaki mezarlık ortasındadır. Burada bir cami ve eski tekke odaları vardır. Yukarıda adı geçen kitaptan şu satırları alıyorum: «Manisa bölgesinde Karaca Ahmed'e izafeden üç türbe bulunmaktadır. Bunlardan birisi: Horoz Köyü - Manisa istasyonuna yakınının cenubunda, diğeri Akhisar Merkez köylerinden (Karaköy) de üçüncüsü de Eşmenin (Karaca Ahmed köyünde) dir.

Akhisardaki Karaca Ahmed Türbesi için (Şakayıkı Numaniye ve Kamusu) âlamı da aynen şunlar yazılıdır: «Sultan Orhan Gazi meşayihinden bir zat olup diyarı Acemde üme radan birinin oğlu iken Rum canibine gelmiş ve Akhisar kurbinde ihtiyarı mesken etmişti. Kabri orada ziyaretgâhtır, (Kamusu) âlam cild 5. Sahife 3623). Bugün de Akhisarın Karaköy civarında yukarıda adı geçen türbe mevcuttur. Fakat yazı vesaire yoktur» denilmektedir. Bu kitabın 99 ncu sicil kaydında: «Yengi nahiyesinde vâki merhum Karaca Ahmed vakfı kura ve müzâri olup gallesinin külli müsâdesi olmakla vakfı mezbur mezraası mahsulünden işbu danderde ferman sulahayı salikin eşşey Abdullaha yevmi onbeş akçe musallî vazifesi tevcih olundu. 1077 bimakamı Edirne».

Çağatay Uluçay, Eşmenin Karaca Ahmed

türbesi hakkında kendisine malûmatı gönderen Eşme ilk tedrisat müfettişi; bay Hamid'e teşekkürle sonlanan hâşiyesinde Eşmedeki türbe hakkında bilgi ve iki papyekuşe üzerinde türbenin yapısındaki taşlarda bulunan resim ve motifleri eklemiş bulunmaktadır. Bu resim ve nakışlar tamamen Bizantin uslubla yapılmış: Hayat ağacı dallarına konmuş ve gaganlarile bu ağacın meyvasını yemekte olan karışıklı iki tavus kuşu ve diğer kapı sökesinde yıldız motifli ve küçük bir geyik kabartması vesair çiçek ve kuş kabartmalarile, natanam beş Yunanca harfi taşıyan bir kitabe parçası. Tekke binasındaki taşların o civardaki eski bir Bizans mabedinin enkâzından alınmış olduğunu göstermektedir. Ancak şurada açıklamak istediğim bir nokta vardır ki: Kapı kemer taşı olan mermerin ortasındaki motif klišesi üzerine kâğıd konularak kopye edilmiş ve Çağatayın kitabına fotoğrafı konmuş, burada: motif içinde okunması müşkül bir yazı şekli arz etmiştir. Halbuki ben bu yazı şeklini merak ile bu köye geldim ve bizzat gördüm ki, bu motif çifte iç çizgilerle girift olarak örülmüş, bir yıldız ve gül motifleridir. Çizgilerden bazılarının silinmiş, aşınmış olması yüzünden kopyede sanki bir yazı kılığına bürünmüş olarak gösterilmiştir. Aynı motifleri müteaddit Bizans ve Selçuk kabartmalarında çok gördüm. Bu çeheti erbabi meraka arzeder ve buradaki resim ve çiçeklerin Karaca Ahmedin hayat ve tarihile bir ilgisi olmadığını söylerim. Fakat türbenin içine girilince: kitabesiz iki mezar ve bir iki mum taşı - ki bunlar da Bizantin küçük sütuncukların parçaları - ve duvarda: rengi küçük somakı mermerde sanki bir sağ el pençesi basılmış ta. taş yumuşak bir madde iken bu pençe taşta gömülmüş ve derin parmak izleri orada kalmış gibi görününen mücellâ bir parçası vardır. Türbenin içinde ve yerden birbuçuk metre yükseklikte duvarda, sıvaların arasında mevzu olan bu taş: Karaca Ahmed Sultanın sağ pençesinin kerametli kalıbıdır. Hacerülesvet gibi ziyaret edilip, yüz sürülüp öpülen bir pençe izi de hastalara şifa, derdlihlere devâ mübarek bir şeydir.

Gelelim asıl mühim olan (Dedenin tokmağı) na:

Türkülerin Doğuş Hikâyeleri :

Eminem Türküsü

Derliyen: Mustafa UZ

(Anlatan aynı muhiddin Osman Eşsiz.) Adananın Feka ilçesine bağlı Mansurlu köyünden Aziz Bozok, aynı köyde Emine isminde bir kıza vurulur. Emine ile Aziz gizli gizli sevişirler. Buna mukabil Emine'nin babası, kızını hariç köyde Cevdet isminde bir genç ile nişanlar. Ama bu işten ne Emine ne de Aziz memnun. Bunun üzerine Aziz şu şiiri yanık bir hava ile yüreği kanaya kanaya bir yakarı halinde söyler:

Eminem oturmuş kahve pişirir
Kınalı parmaklar fincandeşirir
Seni gören yiğit aklın şaşırır
Kız yolunda ölüyorum Eminem.

Eminem oturmuş taşın üstüne,
Efeyi eğdirmiş kaşın üstüne

Türbeye girilince kapının sol yanındaki duvara dayanmış ağaçtan mâmûl bir tomruk, tokmak dikkat nazarımı çekti. 88 santim boyunda ve baş kutru 15 santim olup uca doğru 5 santim kala incelen ve beş köşeli olarak gayri muntazam yontulmuş olan bu tokmağın başı düz olmakla beraber, dairenin ortası biraz oyulmuş ve buraya mum dikilmiş gibi yanık bir hâl almıştır. Ben ilk bakışta bu tokmağın niye yaradığını sezmiş ve anlamış olduğum halde köylü erkek ve kadınlara bunun türbenin içinde neye yaradığını sorduğumda şu cevabı aldım:

— Dedenin tokmağı... Çocuğu olmayan hâcetli kadının sırtına mahramasile veya kuşağıla bağlanır, hacetli kadın, çocuğa yüklü kaldığı ve doğurduğu takdirde dedeye kurban emir veya yazğı getirmek üzere adanır, adadık tan sonra tokmak sırtından gözüdür. Hâcetli kadınlara varan iki erkek tekkenin içinde hâcet namazı kılar, dua okur. Dedenin mezarının ayak ucundaki çukura elini sokarak bir avuç toprak alır; Bu toprağın içinden canlı böcekler çıkarsa iyi bilir ve kanar ki çocuğu olacaktır. Muradı hâşu olur olmaz adağın yerine getirir: Kurban keser, yazğı ve örtü dokur, getirir. Eğer emir denilen yeşil örtü, sanduka örtüsü, adadı ise beyaz patiska ve ya dokuma kaput bezi alır gelir. Tekke nişin bacı bu beyazı yeşile emire boyar, dedelerin sandukalarına örter (2) Türbenin içinde böylece adanmış birçok el dokumaları ve

Her neler dersin de başım üstüne
Kız yolunda ölüyorum Eminem.

Eminem oturmuş çorap örüyor
Körolası gözler seni görüyor
Baban seni yad ellere veriyor
Kız yolunda ölüyorum Eminem

Uzun olur Mansurlu'nun kavağı
Top top olmuş Eminemin duvağı
Ne sen gelin oldun, ne ben güveyi
Yar yolunda ölüyorum, Eminem

Daha fazla dayanamıyan Aziz, Emineyi kaçıyordu, sonra da evleniyorlar.

Şimdi hâlâ mesut bir vaziyette yaşamaktadırlar.

diğer yazma, mendil, çevre... gibi şeyler çoktur...

(Manisadaki Gülgün hâtin denilen Yedikizler türbesinde de çocuksuz kadınlar tarafından adanmış konulmuş, örtüler ve el işleri gördük).

Bakınız: Saruhan gulları vesikaları kitabı, resim (13)

Tokmağın gördüğü bu yararlı işin menşei ve membarı: Tarihî Kadimde Anadolu'da, Mısırda, Hindistanda, Japonyada, Roma ve Yunanistanda ve Avrupada yayılmış olan (Fallus) kültüründe buluyoruz. Erkek tenasül uzviyetine prestis demek olan bu akide, tarihin en uzak devirlerinde ve dünyanın her yerinde türlü şekil ve biçimde yaşamış ve zamanımıza kadar da türlü kılıklarda devam edegelmiş bulunuyor.

İşte Karaca Ahmed Sultan babanın tohmağı ağaçtan yapılmış bir Fallüs taslağıdır. Yani erkeklik alâmetidir. Bunu çocuk isteyen kadın sırtına sarınmakla manevi ve ruhi bir ilkah ve telkiha aşlanmaya nail olmaktadır. Aynı tokmaktan bir tanesini de Afyonda Doğanca mahallesinde (Kırklar makamı) türbesindeki sandukanın baş ucunda duvara asılmış olan ağaçtan büyük tomruk başlı topuz halinde gördük. Bu tokmağa, kırkların Gürzü deniliyor. Afyon kalesi fetfi ile ilgilidir. Burada fazla olarak, duvara asılmış çatal boynuzlu bir geyik başı da vardır. (3) Tokmağın topuzunda iki tane göz gibi delik oyul

muştur: Buraya ziyaretçiler mum parası atarlar ve tekkenişin bu parayı bilâhare çıkarır, mum alır. Bu makâma da çocuğu olmıyan veya doğup yaşamıyan kadınlar adanır, şöyle ki:

«— Çocuğu olmıyan kadınlar ilkin kabrin çevresinde tekkenişin kadın tarafından üç defa dolatılır. Sonra sandukanın baş ucuna getirilerek dedenin kavuğunun yeşil sarığı ile bağlanır, kadına okunur üflenir. Kadının kalbinden çocuğu olması için birşey adar; Bundan sonra bir oğlan çocuğuna kadının bağı çözdürülür. Bağlarırken ise tekkenişin bağlamıştır. Tekkenişin bacı bunu şöyle ifade etmiştir: Biz satarız -yani bağlarız. «Kırlara satıldı ve sattık» deriz. Oğlan çocuğuna çözdürürüz. Bundan geri hacetci, muradı hâsıl olunca adağın nereye ve nasıl yaptı ise öylece yerine getirir.

Görülüyor ki Afyondaki Kırklar makamına, çocuk doğurmak için adananlar üzerinde gene bir tokmak, bağlamak ve bağlanmak ve bir erkek çocuk tarafına çözülmek gibi bir fetişizm hâkimdir. Burada tomruğa bağlanıyorsa da Dedenin topuzlu kavuğuna bağlanıyor. Kadının bağı bir erkek çocuğun çözmesi tabiatile daha realist bir hareket teşkil etmektedir.

Eşme'deki Karaca Ahmed Sultan türbesi ve tekkesi de Afyondaki evlâdi eşraf nâmına. Afyonun Karaca Ahmed köyündeki türbede olduğu gibi, akıl hastalarının tedavi yurdu halinde idi. Şimdiki zamanda bu gibi şeylerin yasaklığı yüzünden Karaca Ahmed türbesi civarındaki tedavi çilehanesi Tekke odası harab bir hâle gelmiş olmasına rağmen «Denize düşen yılana sarılır» fehvasınca akıl hastası olan kimselerden bazıları çaresizlik yüzünden bu kabil ocaklara baş vurmaktan geri kalmamaktadırlar. Burdaki tedavi şekli de, Edib Âli arkadaşımızın kitabında anlattığı tarzdadır.

— Akıl hastası Karaca Ahmed tekke odasındaki ağaçtan iki kertik taşıyan tomruğa ayakları ve kolları da duvardaki halkalara arkadan bağlı bir gece, iki gece, üç gece bırakılır. Tâ ki akıllanmaya kadar. Akıllanınca oradan çözümler, çıkarılır. Karaca Ahmed Sultan türbesine getirilerek ziyaret ettirilirdi ve adak kurbanı kesilir. Esasen bu çilehaneye iyi olmayacak akıl hastası kabul edilmezmiş; Bu ciheti Karaca Ahmedin evlâd ve torunlarından olan (Tekkenişin) ler anlar.

sezer ve ona göre hasta sahibine umud vererek hastalarını tedavi altına almışlar, Anlaşıldığı gibi bu tedavi yurdlarına çilehanelere. öyle zıvanadan çıkmış zar deliler değil (Kara sevda), (Efkârlı) ve (mecnun), (meczub) adlariyle sınıflaşan hafif, geçici akıl hastaları kabul ve tedavi olunmuş.

Karaca Ahmedler gibi, Uşaktaki (Hacim Sultan) dede makamı da böyle ziyaret ve hacet dileme yerleridir. Karaca Ahmed köyünde burası hakkında şöyle bir olay anlatılır.

— Alvanlar köyündeki (Kara Müftü), millî savaşta çalışmış ve şehid edilmiş bir kahraman kişi idi. Bu zatın karısı doğuramıyordu. Kadın, (Hacim Sultan) a adanmış, Yunan gelince kaçmış, Hacim köyüne uğradığında orada bir oğlu doğmuş, acımı (Hacim) koymuşlardı. Bay Hacim şimdi Manisada ziraat mütehasssısı imiş.

Bilindiği veçhile, çocuk için adanılan ziyaret makamları Türkiyenin ve dünyanın her yerinde vardır. Anadolu'da bildiğimiz adak yerlerinden bazıları örnek olarak kaydediyoruz. Çocuk doğunca, adanılan zatın adı çocuğa konursa çocuk ömürlü ve devletli olurmuş.

1 — Karaca Ahmedler: Eşme, Manisa, Akhisar, Afyon, Isparta'nın Barla bucak merkezinde, İstanbul'da, Üsküdar'da kendi adile anılan mezarlıkta: Adakla doğan çocuklardan erkeğine (Ahmed, Karacaahmed), kız olursa Karacaahmedin anasının adı olan (Sultan) veya (Kadıncağ, Fatma Ana) adı verilir.

2 — Hacim Sultan: Uşakın bu adı taşıyan köyünde meşhur, Hacı Bektaş halifelerindedir. Bektaşî erkânının (Kilerci) hizmetinin piridir. Adakla doğan çocuğa (Hacim) adı verilir.

3 — Isparta vilâyetinin Yalvaç ilçesine bağlı (Genceci - Gencaji) köyü mezarlığında ağaçtan bir türbesi olan (Polat) dedeye adaklı çocuklara bu adı verilir veya sadece (Satılmış) adı -yani dedeye satılmış, adanmış demek, verilir.

4 — Ökkâs: Gaziantep, Maraş ve İslâhiye arasında sivri birer tepe üzerinde makamı bulunan ve peygamberimiz Hazreti Muhammedin eshabından olup, Muhammedin sırtındaki Nübüvvet mührünü bir düzembazlıkla gördüğünden dolayı cennetlik ve Evliyalık rütbesine erdiği, rivayet edilen (Akkâs) de çocuk için müracaat edenlerin muradını hâsı

Çocuk Oyun ve Tekerlemeleri :

Kandıra'da Çocuklardan Derlenen Demet

Tophyan : Muzaffer UYGUNER

Çocukluğun da kendine has ve çok tathî bir dünyası vardır. Çocukluğumuzda bu dünyanın içinde yaşarsak da muhtelif sebeplerle pek tadını çıkaramayız. Yaşlandıktan sonra da döüş imkânı bulunamaz. Çocukluğumuzda hepimiz muhtelif oyunlar oynadık. Aramızdan ebeyi seçmek için bazı tekerlemeler söyledik. İşte onlardan bazıları bu defa derliyerek yayınlamak istedim. Derlediklerimden bir kısmı şunlardır:

Ettike O mu iğne battı
Bettike Canımı yaktı
Vâma vastık Tombul kuş
Civana kıstık Arabaya koş
Çelik çubuk Arabanın tekeri
Çık. İstanbul şekerini

Em peti peti Karamürsel sepeti

Anya manya Kumpanya
Bir şişe şampanya
Ya şundadır ya bunda
Helvacının kızında

Kandıradan derlenen bu tekerlemelerin içinde 3 numaralısının birinci satırının

eder ve çocuğa (Ökkeş) adı verilir ki, saydığımız vilâyetler halkından bu adı taşıyan yoktur.

5 — Vakkâs: Malatyanın Behisni ilçesinde de eshabdan (Vekkâsın) makamı ziyaretgâhtır. Adanan çocuklara bu adı verilir.

6 — Adananın Ceyhan ilçesine bağlı (Durasan) dede köyünde ve İslâhiye Osmaniye civarında aynı adı taşıyan (Hasan dede) türbelerine adanan çocuklara (Hasan) veya sadece (Dede) adı verilir. Osmaniyenin Vilâyet Meclisi âzâsı (DedeBey) bunlardan biridir.

7 — : Afyon Karahisar dâhilinde (Abdürrahimi Mısıri) türbesine de çocuk için adanılır, adaklı çocuğa (Abdürrahman) adı verilir. Memleketimizin her yerinde böyle adak ziyaretgâhları pek çok olduğundan hatırımla gelenleri şuracığa bir hâtıra olmak üzere kaydeyledik. Bunlara dair müstakil bir tetkik kitabının yazılması faydalı olur. Erbabına havale olunur. Dikkate değer bir nokta varsa, kendilerine adanılan bu erenler evliyalar hacetlilerine hep erkek çocuk vermişlerdir. Çünkü adlarını taşıyan erkek çocuklardır. Belki doğan kızlara da «Akkâse, Vekkâ-

fransuzcadan bozulmuş bir şekil gösterdiğini söylemeliyim. Zira bunun (Un petit petit) şeklinde olması gerekiyor.

Bundan başka oyunlar dışında söylenen ve leyleklerle ilgili iki tekerlemeyi bu yazıma eklemek istiyorum.

Leylek leylek havada
Yumurtası tavada
Gelmış bizim hayata
Hayat kapısı kitli
Leyleğin başı bitli

Leylek leylek lâkirdek
Hani bana çekirdek
Çekirdeğin içi yok
Sarı kızın saçı yok.

Diğer tekerlemelerden de bir iki örnek verelim:

Ahmedi medi Mustafa mustık
Kuyruklu kedi Arabaya kıstık
Bir sıcan tutmuş Bir mum yaktık
Yalamadan yutmuş Seyirine baktık

Fatma fatıra İçti tütünü
Bindi katıra Salladı götünü.

se. Rahime, Hasene ve Hüsnüye. Hamide...» gibi isimler verilmektedir. Bu ciheti iyice tetkik etmedim. Mamafih annelerin ve babaların ekseriya istedikleri erkek evlâddir; Çünkü ocağı tütürecek ve aileyi yaşatacak bunlardır. Bu defa Konyanın Seydi şehri ilçesine uğradığımda misafir olduğum talebem Yalvaçlı Ziraat Bankası Müdür Muavini (Hidayet Halıcıoğlu): Birbuçuk yaşındaki oğlan çocuğunu takdim ederken: Çocuğumuz yaşamıyordu; Seydi Harunu Velî'ye adak adadık ve bu oğlanımız doğdu. Adını da teberükken (Harun) koyduk dedi. Ben de yavruya uzun ömür ve uğurlu bir hayat diledim.

(1) Karaca Ahmed ve Delileri Tedavi Yurdu. İstanbul Üniversitesi Tıp Tarihi Enstitüsü Yayınlarından 6-1947 İstanbul Milli Mecma Basımevi 15 Sahifedir.

(2) Karaca Ahmede adanılan orada örtülü olan Emir -yani yeşil bürgü- den birer parça alıp götürürler yerine iki baş örtüsü, kuşak, seccade ve saire dokuma şeyler getirirlermiş.

(3) Geyik de, Türklerce erenlere karışmış, kutlu mahfûklardandır.